

Motion till riksdagen

1986/87:Jo103

Lars Werner m. fl. (vpk)

Åtgärder mot miljöfarliga batterier (prop. 1986/87:55)

Spridningen av giftiga tungmetaller som kvicksilver (Hg) och kadmium (Cd) åstadkommer allt större miljöproblem i takt med tilltagande försurning. Forskare hävdar t. ex. att hälften av Sveriges sjöar är förgiftade av kvicksilver och att tusentals av dessa omedelbart borde svartlistas. Gravida kvinnor uppmanas att undvika insjöfisk osv. I Kol-Hälsa-Miljöutredningen finns uppgift om att 150 barn/år föds i Sverige med någon form av hjärnskada till följd av de höga kvicksilverhalterna i miljön.

I vpk:s motion 1985/86:Jo728 om kvicksilverproblemet i Sverige föreslås ett program för att begränsa kvicksilverutsläppen, där bl. a. förslag om att en pant på Hg-haltiga (och även Cd-haltiga) batterier införs. Motionen avslogs nyligen av riksdagen.

Regeringen och en riksdagsmajoritet har hitintills hävdat att batteriföretagen, tillverkare/leverantörer/importörer, på frivillig väg kunde förväntas leva upp till sitt ansvar för miljön. Förhoppningarna har kommit på skam, vilket nu tvingat regeringen att presentera ett åtgärdsprogram enligt föreliggande proposition.

Vpk anser det positivt med ett åtgärdsinriktat program för att minska problemen med miljöfarliga batterier, vilket borde framgå av våra tidigare väckta förslag. Vi ställer oss däremot mycket tveksamma till om de åtgärder som nu föreslås tillräckligt snabbt kan åstadkomma nödvändiga resultat.

Miljöminister Birgitta Dahl berörde i ett tal inför Svenska Renhållningsverksföreningen sommaren 1986 de enorma miljöhot vi alla står inför. Med detta som utgångspunkt anslåg Birgitta Dahl en politiskt och ideologiskt radikal ton som ligger såväl miljörörelsen som vpk mycket nära. Låt oss citera vissa ur miljöministerns tal välkommet progressiva uppfattningar:

” – Skall vi kunna ställa krav på andra länders miljöengagemang så måste vi också föregå med gott exempel.

– Ännu handlar det ofta om att finna metoder för att komma till rätta med problemen i efterhand. Detta faktum borde vara en spännande utmaning för forskare och tekniker på olika områden; det gäller också avfallsområdet. Samhället måste ställa upp klara och stränga regler. Gång på gång har vi lärt oss att det är först då som problem som man tidigare trodde vara omöjliga att lösa verkligen blir lösta. Klara och stränga krav har visat sig ha en förunderlig förmåga att driva på den tekniska utvecklingen.

– Men allra viktigast är det naturligtvis att eliminera orsakerna till problemen – förhindra att de överhuvud uppkommer.

– En framgångsrik miljöpolitik måste präglas av en helhetssyn – en

helhetssyn som innebär att hela vår politik står i samklang med våra uppställda miljömål.”

Mot. 1986/87
Jo103

Vpk kan helt instämma i ovan citerade uppfattningar och vill medverka till att utveckla en miljöpolitik med denna inriktning. Vi kan emellertid inte finna att de fått genomslag i regeringens proposition om miljöfarliga batterier, trots att detta problem inkl. ett åtgärdsprogram var Birgitta Dahls egentliga budskap då det citerade talet hölls. Med hänvisning till riksdagens beslut från 1975 om avfallshanteringen konstaterade också miljöministern att ”vi ännu 1986 tillåter att nya produkter, som ger upphov till skadligt avfall saluförs”. Den socialdemokratiska självkritiken är lika klädsam som möjlig att följa upp enligt vpk: det finns ingen annan väg att gå, om man menar allvar med miljöpolitiken, än att våga ta strid med tillverkarna och importörerna av skadliga produkter. Vi är för vår del övertygade om att klara och stränga krav på miljöområdet leder till resultat.

Den svenska batterimarknaden och förutsättningarna för miljöåtgärder

Propositionens redovisning av marknaden är intressant liksom konstaterandet att de batterier som åsamkar de största kvicksilverutsläppen — de alkaliska — för de flesta användningsområden kan ersättas av icke miljöfarliga produkter som brunstensbatterier. Samma positiva anda finns när det gäller möjligheterna att förbättra de tekniska förutsättningarna för användning av mindre miljöfarliga batterier i olika apparater. Detsamma gäller sänkningen av tungmetallhalterna i resp. produkt. Berörda företag tycks därmed inte stå inför oöverstigligen hinder när det gäller att ta fram miljövänligare alternativ.

Vpk anser att det nu är nödvändigt att vända utvecklingen så att tungmetallspredningen via miljöfarliga batterier drastiskt trappas ned. Frivillighetens väg har redan prövats och misslyckats. Ett förbud, verkställt efter en viss övergångsperiod, mot de batterityper som leder till den största skadan i miljön måste därför prövas. Under en övergångsperiod av förslagsvis ett år bör förutom de informations- och insamlingsåtgärder som regeringen nu föreslår införas ett pantsystem liknande den modell som redan används för bl. a. returglas. Om det efter en övergångsperiod, då alternativ och tekniska lösningar måste tas fram innan förbud och miljöfarliga batterier träder i kraft, visar sig att viktiga användargrupper av t. ex. medicinska hjälpmedel inte hinner få sina behov av alternativa produkter tillgodosedda, skulle ett dispensförfarande kunna lösa dessa problem.

Information och märkning

Enligt vpk:s uppfattning fordras massiva informationsinsatser för att ett åtgärdsprogram skall få avsedd effekt. Även med vpk:s förslag finns detta behov i avvaktan på att ett förbud trätt i funktion och under den tid ett pantsystem är tänkt att påskynda insamlingen av batterier eller konsumenternas miljövänligare val av produkter.

Lika viktigt är att informationen är klar och lättfattlig ur konsumenternas synvinkel samt att märkning snabbt åläggs producenter alternativt de som importerar eller saluför batterier.

Vpk ansluter sig till förslaget att föreskriva att de som förorsakar samhället kostnader för miljöfarliga batterierskall ersätta detta. Principen är tillämplig så länge som det finns behov av att samla in batterier för att undvika skador på hälsan eller i miljön och under den tid som informationsinsatser är nödvändiga av samma skäl.

Ett avgiftssystem bör konstrueras så att det inbegriper framtida behandlingsskostnader för de miljöfarliga batterier, alkaliska, kvicksilver- och nickelbatterier, som kommer att vara i cirkulation även efter det att ett förbud införts.

Hemställan

Med hänvisning till vad som i motionen anförts och med godkännande av proposition 1986/87:55 i övrigt förelås

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljöpolitikens inriktning,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett förbud mot miljöfarliga batterier som skall träda i kraft den 1 januari 1988 för att minska problemen med tungmetaller i miljön,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ett pantsystem för batterier.

Stockholm den 19 november 1986

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

Viola Claesson (vpk)

Nils Berndtson (vpk)

Inga Lantz (vpk)